

УДК 004:37

Співаковська Є. О.*

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ЩОДО РЕАЛІЗАЦІЇ ПРОГРАМИ САМОРОЗВИТКУ В ХОДІ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ ДО ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В ПОЛІСУБ'ЄКТНОМУ НАВЧАЛЬНОМУ СЕРЕДОВИЩІ

У статті схарактеризовано програму саморозвитку, яку визначено як один із чинників забезпечення ефективності реалізації педагогічної системи підготовки майбутнього вчителя до професійної діяльності у віртуалізованому полісуб'єктному навчальному середовищі. Автором сформульовано методичні рекомендації щодо ефективного виконання запропонованої програми саморозвитку в ході реалізації педагогічної системи, сутність яких полягає в тому, що акцентовано на суб'єктному, активному ставленні студентів до виконуваної діяльності, активізації розуміння сутності віртуального полісуб'єктного навчального середовища, що посилює дію як зовнішніх, так і внутрішніх чинників, для забезпечення випереджального характеру процесу саморозвитку.

Ключові слова: віртуальне полісуб'єктне навчальне середовище, програма саморозвитку, вчитель-гуманітарій, полісуб'єктна взаємодія, активне навчання, суб'єктність особистості.

Оскільки значне місце в системі підготовки майбутнього педагога до професійної діяльності в полісуб'єктному навчальному середовищі (ПНС) відводиться самостійній навчальній діяльності студентів [6], вважаємо за доцільне заострити увагу на проблемі реалізації програми саморозвитку, яку й передбачає самостійна навчальна діяльність студентів у запропонованій педагогічній системі підготовки майбутнього вчителя-гуманітарія до професійної діяльності в ПНС. З цією метою звернемося до психологічних основ саморозвитку, оскільки їх вважаємо детермінантними у стимулюванні особистості педагога до підвищення ефективності професійної діяльності в ПНС.

Метою статті є формулювання методичних рекомендацій щодо реалізації програми самостійної навчальної діяльності студентів у педагогічній системі їх підготовки до полісуб'єктної взаємодії у навчальному процесі.

З філософської точки зору, саморозвиток трактується як певний елемент саморуку складних систем (у нашому випадку – системи особистісної структури, суб'єктної особистісної структури), яка долає межі довільних, хаотичних змін у певній системі й демонструє перехід на вищий рівень її організації. У зарубіжній психологічній науці теорія саморозвитку досліджується у працях З. Фрейда, А. Адлера, К. Г. Юнга, А. Х. Маслоу, К. Р. Роджерса, В. Е. Франкла, Л. Р. Хаббарда, Е. Берна, М. Рокіч, М. Бахтіна та ін., де саморозвиток презентується і як прагнення пізнати смисл свого існування, і як прагнення змінити соціальні установки й будувати власне життя, і як зв'язок саморозвитку із загальним культурним розвитком суспільства тощо [4, с. 57].

Російські психологи зазвичай трактують сутність саморозвитку з двох позицій:

1) функціональної – розглядає людину як функціональну істоту, яка прагне до саморозвитку у всіх сферах життєдіяльності, в яких вона функціонує (Л. Анциферова) [2];

2) суб'єктно-цільової – концентрує увагу на ціннісно-сміслових ознаках особистості, яка прагне саморозвитку відповідно до ієрархії цінностей (К. Абульханова-Славська) [1] та ін.

Ураховуючи суб'єктність як одну з основних ознак педагога, здатного й готового до професійної діяльності в ПНС, у якій саморозвиток має бути постійним і неперервним елементом, звернемося до позицій науковців, які дотримувалися погляду стосовно суб'єктної позиції особистості у процесі управління саморозвитком.

© Співаковська Є. О.

Д. Леонт'єв вважає, що суб'єкт (учений називає його «внутрішнім» елементом) використовує «зовнішні» чинники з метою зміни у цьому «внутрішньому» елементі; поглиблення саморозвитку має зміцнювати суб'єктність суб'єкта завдяки взаємодії з іншими (суб'єктами), оточенням, культурою тощо [5, с. 215].

У той же час, на думку К. Абульханової-Славської [1, с. 29], саме самодетермінація відіграє ключову роль в особистісному саморозвитку, що виявляється через власну активність, усвідомлене прагнення зайняти відповідну позицію завдяки сформованій системі відносин з іншими суб'єктами діяльності.

Отже, можна зробити висновок, що саморозвиток є результатом життєдіяльності людини у процесі її активності, яка й визначає наступний вибір у подальшому процесі самопізнання й саморозвитку. Однак учені вважають, що не кожна активна особистість здатна і готова до саморозвитку [4, с. 64]. Цьому процесу можуть перешкоджати й різноманітні бар'єри.

Ми вважаємо, що адекватне управління навчальною діяльністю в реалізації системи підготовки майбутнього вчителя-гуманітарія до професійної діяльності в ПНС дасть змогу зменшити вплив цих бар'єрів і таким чином інтенсифікувати програму саморозвитку.

У ході підготовки студентів до реалізації програми самостійної діяльності слід пояснити можливість негативного впливу на саморозвиток таких бар'єрів і запропонувати можливі шляхи їх подолання за допомогою відповідних діагностичних заходів і завдань, спрямованих на активізацію й оптимізацію ефективності процесів САМО в підготовці до професійної діяльності в ПНС:

- відсутність відповідальності за власне життя і майбутню професійну діяльність;
- відсутність умінь чи здатності до самопізнання;
- вплив попередньо сформованих стереотипів;
- перешкоди, що створюються оточенням (знайомими, друзями з почуття заздрості, прагнення мати перевагу тощо).

Разом із бар'єрами чи перешкодами на шляху ефективного саморозвитку слід пам'ятати про взаємодію та взаємовплив комплексу чинників, які зумовлюють вибір вектору процесу саморозвитку. Теоретичний аналіз наукових досліджень проблеми саморозвитку педагога й освітніх процесів, що відбуваються в Україні, дав підстави визначити такі чинники:

- *Зовнішні умови:*

1) зміна освітніх парадигм чи реформа системи освіти на державному рівні, зумовлена змінами на ринку праці;

2) реалізація системи заходів (науково-методичного забезпечення, нормативно-правового регулювання), зумовлених участю української освіти в європейських і світових процесах;

3) упровадження методів системи підготовки педагогічних працівників, пов'язаних із дією попередніх двох чинників і зумовлених потребою модернізації системи освіти загалом.

- *Внутрішні умови:*

1) рівень методологічної психолого-педагогічної підготовки педагога;

2) наявність системи можливостей освітнього середовища для актуалізації / необхідності особистісного і професійного розвитку педагога;

3) наявність сприятливого професійно-освітнього середовища для подальшого саморозвитку педагога.

- *Особистісні чинники:*

1) наявність мотивації до досягнення успіху;

2) наявність мотивації до саморозвитку;

3) толерантність до ситуацій невизначеності у професійній діяльності;

- 4) емоційна стійкість;
- 5) відкритість до здобування нового професійного досвіду;
- 6) інтелектуальна і поведінкова гнучкість [4, с. 71-72].

Учені виділяють три етапи у процесі саморозвитку особистості: самоствердження, самовдосконалення, самоактуалізація [3, с. 16].

Самоствердження можна розуміти як двоаспектну характеристику особистості, яка, з одного боку, спонукає особистість самостійно, без сторонньої допомоги досягти своєї мети, а з іншого – сформувати стійкість у подальшому процесі самовдосконалення. Відповідно результатами ефективного проходження етапу самоствердження можна вважати такі:

- 1) відчуття своєї «потрібності» у діяльності, корисності тощо;
- 2) обґрунтування самому собі смислу власного життя;
- 3) відчуття власної неповторності, упевненості, яке здатне долати перешкоди на шляху саморозвитку.

Самовдосконалення як етап саморозвитку трактуємо як процес свідомого управління розвитком особистісних якостей і здібностей. Метою самовдосконалення є прагнення стати кращим, досягнути вищих результатів, ніж досягнуті на певний момент діяльності. Відповідно результати самовдосконалення можна виділити такі: задоволення від результатів власної діяльності, відчуття радості за власні успіхи в діяльності, відчуття успіху за виконання завдань і вимог, які особистість висуває сама до себе, задоволення від успіху у взаєминах з іншими суб'єктами діяльності.

Самоактуалізацію вчені вважають вищою формою самовдосконалення й, відповідно, саморозвитку. Так, А. Маслоу вважає, що самоактуалізація є вмінням людини стати тим, ким вона здатна стати, фактично вміння виконати свою місію відповідно до вищих потреб особистості (у піраміді потреб це потреби у знаходженні істини, краси і досягнення досконалості) [8].

Отже, саморозвиток у професійній діяльності вчителя-гуманітарія в ПНС дасть змогу педагогу працювати над пізнанням своїх особистісних і професійних смислів, цінностей, на важливості пізнання яких для здійснення успішної професійної діяльності наголошує В. Франкл у своїй концепції, зазначаючи, що смисл життєдіяльності потрібно знайти, він не може бути створений [7]. Ми переконані в тому, що розвиток спонукальних сил, потреби в саморозвитку, впевненості у своїй значущості у професійній діяльності педагога забезпечує актуалізація проблеми особистісного розвитку у змісті освітнього процесу професійної підготовки.

Відповідно розвиток суб'єктних ознак, умінь самоуправління, рефлексії досягається передусім завдяки формуванню вмінь цілепокладання, планування майбутньої професійної діяльності, вміння приймати оптимальні рішення, самоаналізу здійсненої діяльності, самозвіту про виконання поставлених завдань і досягнення цілей на кожному етапі здійснення професійної діяльності, а також завдяки сформованості конкретними стратегіями, прийомами і вміннями саморозвитку, активному використанню рефлексії своєї діяльності.

З метою ефективного реалізації програми самостійної навчальної діяльності студентів у процесі підготовки до професійної діяльності в ПНС, яка сприятиме становленню комплексу мотивів до саморозвитку, пропонуємо структурну модель саморозвитку, що слугуватиме певним алгоритмом у ході виконання завдань самостійної роботи у процесі реалізації змістового та процесуально-технологічного компонентів створеної в дисертаційному дослідженні педагогічної системи підготовки майбутнього вчителя-гуманітарія до професійної діяльності в ПНС (зокрема в ході реалізації змісту спецкурсу «Підготовка вчителя-гуманітарія до полісуб'єктної взаємодії в ПНС» і через виконання програми тренінгу).

Структурні компоненти моделі саморозвитку визначимо за допомогою тих функцій, які він виконує у професійному становленні вчителя-гуманітарія:

1) смислоформувальна (формулювання комплексу професійних цілей як основи якості виконуваної майбутньої професійної діяльності, актуалізація потреби до самопізнання, самоствердження й самозміни, а далі до самовдосконалення і самоактуалізації, спрямованість особистості на свідомий саморозвиток);

2) діяльнісно-регуляційна (перехід від квазіпрофесійного періоду професійної діяльності до активної суб'єктної позиції, пошук резервних психологічних можливостей особистості для реалізації поставлених цілей);

3) рефлексійна (постійний аналіз діяльності зі знаходженням причинно-наслідкових зв'язків, а також особистісне оцінювання цієї діяльності з чітким виокремленням позитивів і негативів та пошуку способів і шляхів виправлення останніх);

4) змістовно-процесуальна (розвиток і реалізація творчого потенціалу для здійснення інноваційно-методичної та науково-дослідної педагогічної діяльності як стратегії сприяння саморозвитку);

5) комунікативна (спрямовування професійної діяльності у вектор конструктивного діалогу та взаємодії із суб'єктами професійної діяльності в ПНС з метою реалізації програми саморозвитку, пошуку та апробації засобів самовираження, самовдосконалення й самоактуалізації, розвиток вміння прислухатися до позиції інших суб'єктів полісуб'єктної взаємодії).

Структуру процесу саморозвитку позначаємо у графічному вираженні (рис. 1). Реалізація першого блоку структури потребує розуміння вчителем-гуманітарієм своєї позиції щодо потреби в саморозвитку. З цією метою пропонуємо студентам дати відповіді на запитання тесту для визначення готовності до саморозвитку.

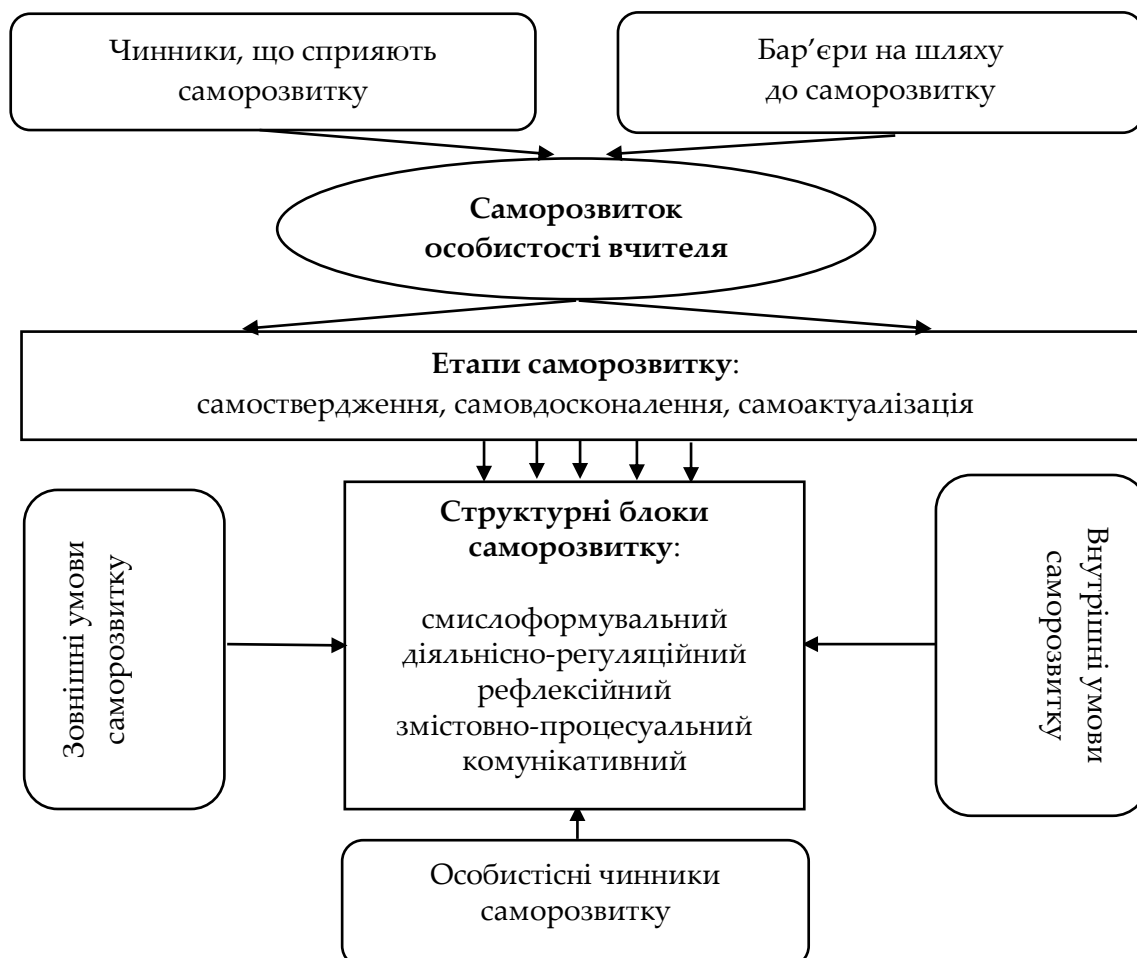

Рис. 1. Структура саморозвитку

*Тест «Готовність до саморозвитку»
(за В. Біліною та Ю. Біліною) [4, с. 84]*

На кожне твердження тесту потрібно дати відповідь «Погоджуюся» чи «Не погоджуюся».

1. У мене є бажання дізнатися більше про себе.
2. Я вважаю, що немає жодної необхідності змінювати себе.
3. Я впевнений / впевнена у своїх силах.
4. Я вірю, що все задумане мною здійсниться.
5. У мене немає бажання дізнатися про свої позитивні та негативні риси.
6. У реалізації своїх планів я частіше сподіваюся на вдачу, ніж покладаюся на себе, свої можливості і вміння.
7. Я хочу працювати краще й ефективніше.
8. За потреби я можу примусити себе змінитися.
9. Мої невдачі у виконанні певної діяльності до певної міри пов'язані з невмінням її виконувати.
10. Мене цікавить думка колег та учнів про мої риси і професійні достоїнства.
11. Мені важко самостійно досягти поставленої мети і займатися своїм вихованням.
12. У виконанні будь-яких завдань я не боюся помилок і невдач.
13. Усі мої вміння і здібності відповідають вимогам професії та професійної діяльності, яку я виконую.
14. Навіть якщо я дуже хочу досягти мети, часом обставини виявляються не підвладними моїм зусиллям.

Інтерпретація результатів тесту: якщо відповідь «Погоджуюся» співпадає з ключем «+», а відповідь «Не погоджуюся» співпадає з ключем «-», то нараховується 1 бал.

Ключі: 1. +; 2. -; 3. +; 4. +; 5. -; 6. -; 7. +; 8. +; 9. +; 10. +; 11. -; 12. +; 13. -; 14. -.

Якщо студент отримав 5-7 балів (співпадіння відповідей з ключами до запитань 1, 2, 5, 7, 10, 13, 14), то він готовий до саморозвитку, якщо ж за вказаними питаннями набрано менше співпадинь, потрібно активно працювати над підвищенням мотивації до саморозвитку. Якщо студент отримав 5-7 балів (співпадіння відповідей з ключами до запитань 3, 4, 6, 8, 9, 11, 12), він здатний до самовдосконалення. Якщо ж набрано менше балів, потрібно працювати над розвитком свідомої суб'єктної позиції стосовно необхідності рефлексії та спеціальних заходів з метою підвищення рівня готовності до професійної діяльності в ПНС.

З метою визначення дієвості рефлексійного блоку у структурі саморозвитку можна запропонувати студентам дати відповіді на твердження тесту самооцінки А. Мехрабіана [9].

Тест самооцінки в саморозвитку (за А. Мехрабіаном [9])

На кожне твердження тесту потрібно дати відповідь «дуже часто» (за таку відповідь студент отримує 4 бали), «часто» (3 бали), «інколи» (2 бали), «рідко» (1 бал).

1. Мені потрібно, щоб мої друзі мене підбадьорювали.
2. Я постійно відчуваю свою відповідальність за виконувану мною діяльність.
3. Я переживаю про своє майбутнє.
4. Багато людей мене недолюблюють.
5. Я менш ініціативний / менш ініціативна, ніж інші.
6. Я турбуюсь про свій психічний стан.
7. Мені не подобається виглядати нетямущим перед іншими.
8. Зовнішній вигляд моїх колег кращий за мій.
9. Я боюся виступати з промовою перед незнайомими.
10. Я часто роблю помилки.
11. Шкода, що мені бракує вмінь ефективно розмови з іншими.
12. Шкода, що мені бракує впевненості в собі.

13. Мені дуже хочеться, щоб навколишні частіше схвалювали мої дії.
14. Я занадто скромний / скромна.
15. Моє життя не має жодної цінності.
16. Багато людей мають хибну думку про мене.
17. Мені немає з ким поділитися своїми роздумами, думками, переживаннями.
18. Навколишні занадто багато очікують від мене.
19. Навколишні практично не цікавляться моїми досягненнями, успіхами.
20. Я часто ніяковію.
21. Я відчуваю, що навколишні мене не розуміють.
22. Я не маю відчуття безпеки.
23. Я часто хвилююсь, але розумію, що це даремно.
24. Я почуваюся ніяково, коли заходжу до кімнати, в якій уже перебувають люди.
25. Я почуваюся напружено.
26. Я відчуваю, що люди пліткують про мене.
27. Я впевнений в тому, що інші сприймають речі набагато простіше і легше, ніж я.
28. Мені здається, що зі мною станеться якась неприємність.
29. Мене досить сильно цікавить те, що інші думають про мене.
30. Я шкодую, що я не такий комунікабельний / не така комунікабельна, як би мені хотілося.
31. У суперечках я висловлююся лише тоді, коди впевнений / впевнена у своїй правоті.
32. Я часто задумуюся над тим, чого від мене очікують навколишні.

Інтерпретація результатів тесту.

0-25 балів: свідчить про високий рівень самооцінки, людина адекватно реагує на зауваження інших і рідко сумнівається у своїх вчинках. Такий рівень не стає перешкодою на шляху до саморозвитку, не є бар'єром у активних рефлексійних процесах.

26-45 балів: свідчить про середній рівень самооцінки, у цьому разі людина час від часу здатна потрапляти під вплив оточення, що може стати на заваді до саморозвитку. Відповідно слід працювати над підвищенням рівня самооцінки (наприклад, через виконання завдань запропонованого нами тренінгу).

46-128 балів: свідчить про низький рівень самооцінки й відповідно негативні результати рефлексійних процесів, що може негативно вплинути на самоствердження і самовдосконалення. Такі студенти потребують активного підвищення рівня самооцінки, частого створення на заняттях психологічної ситуації успіху тощо.

Дієвість змістовно-процесуального блоку допоможе з'ясувати тест на визначення творчого потенціалу [4, с. 100].

Тест «Ваш творчий потенціал у процесі саморозвитку»

Виберіть одну із запропонованих відповідей.

1. Чи вважаєте Ви, що світ довкола Вас можна змінити?
 - а) так;
 - б) ні, він і так достатньо хороший;
 - в) так, але лише дуже мало, частково.
2. Чи вважаєте Ви, що Ви можете брати участь у значних перетворення світу довкола Вас?
 - а) так переважно в більшості випадків;
 - б) ні;
 - в) так, у певних випадках.
3. Чи вважаєте Ви, що Ваші ідеї значно покращили б рівень розвитку сфери, у якій Ви працюєте?
 - а) так;

- б) за сприятливих умов;
в) так, але лише до певної міри.
4. Чи вважаєте Ви, що в майбутньому зможете суттєво впливати на позитивні зміни у сфері, в якій Ви виконуєте свою професійну діяльність?
а) так;
б) мало ймовірно;
в) можливо.
5. Коли Ви плануєте щось зробити, чи задумуєтеся Ви над успішністю й можливістю виконання задуманого?
а) так;
б) часто думаю, що не зможу реалізувати задуманого;
в) так, часто.
6. Чи відчуваєте Ви цікавість і бажання зайнятися чимось таким, чого ще не вмієте робити?
а) так, невідоме приваблює;
б) ні, невідоме мене не цікавить;
в) усе залежить від специфіки діяльності.
7. Якщо б Вам довелося займатися тим, що Ви не вмієте, чи відчували би бажання досягти в цій діяльності досконалості?
а) так;
б) задовільнюся будь-якими успіхами;
в) так, але якщо мені ця діяльність сподобається.
8. Якщо діяльність, якою Ви раніше не займалися, Вам подобається, чи матимете Ви бажання дізнатися все про неї?
а) так;
б) ні, хочу бути досконалим у своїй основній діяльності;
в) ні, достатньо задовольнити свою цікавість частково.
9. Коли Вам щось не вдається, Ви:
а) певний час пробуєте знову, навіть якщо здоровий глузд говорить, що у цьому немає сенсу;
б) залишаєте справу, розуміючи, що здійснити її не є реально;
в) продовжуєте виконувати діяльність навіть тоді, коли стає очевидним той факт, що перешкоди подолати не вдасться.
10. На Вашу думку, професію слід вибирати, звертаючи увагу на:
а) свої можливості й подальші перспективи;
б) стабільність і значущість професії для інших;
в) переваги, які вона забезпечує.
11. Подорожуючи, Ви могли б легко зорієнтуватися на місцевості, яку вже одного разу відвідали?
а) так;
б) ні, боюся, що заблукаю;
в) так, але лише там, де місцевість мені добре запам'яталася.
12. Зразу після бесіди з ким-небудь можу пригадати все, про що йшла мова?
а) так, без жодних проблем;
б) ні, все згадати не зможу;
в) згадаю лише те, що було цікавим для мене.
13. Коли Ви чуєте слово іноземною мовою, Ви можете повторити його без помилок, навіть не розуміючи його значення?
а) так, без проблем;
б) так, але якщо слово можна легко запам'ятати;
в) повторю, але можливо не зовсім правильно.
14. У свій вільний час Ви віддаєте перевагу:

- а) залишитись наодинці, роздумувати;
- б) перебувати в компанії;
- в) байдуже чому.

15. Уявіть собі, що Ви виконуєте якусь роботу. Ви вирішуєте завершити її лише тоді, коли:

- а) роботу завершено і виконано досконало;
- б) Ви більш-менш задоволені її результатом;
- в) Вам ще не вдалося все зробити, але набридло так довго виконувати її.

16. Коли Ви наодинці, Вам:

- а) подобається мріяти, навіть про щось майже нереальне;
- б) хочеться тут же знайти, чим зайнятися;
- в) подобається помріяти, але лише про речі, пов'язані з Вашою професійною діяльністю.

17. Коли якась ідея Вас захопила, Ви думаєте про неї:

- а) незважаючи на те, с ким Ви перебуваєте в цей момент;
- б) Ви можете думати про неї лише наодинці;
- в) лише там, де негамірно.

18. Коли Ви відстоюєте свою точку зору, Ви:

- а) можете відмовитися від неї, якщо вислухаєте достатню кількість аргументів проти неї;
- б) залишитесь при своїй думці, які б аргументи не прозвучали;
- в) зміните свою точку зору, якщо опоненти будуть дуже наполегливі.

Інтерпретація результатів. За кожну відповідь «а» нараховується 3 бали; за «б» – 1 бал; за «в» – 2 бали.

49 і більше балів свідчать про значний творчий потенціал у саморозвитку, який надає великий вибір творчих можливостей.

21-48 балів свідчать про оптимальний творчий потенціал, але й наявність певних перешкод, що стоять на шляху до активного саморозвитку.

23 і менше балів свідчать про низький рівень творчого потенціалу, брак віри у власні сили, а отже і значні бар'єри на шляху саморозвитку.

Ефективність інших блоків структури саморозвитку можна виявити через спостереження за результативністю виконуваних студентами завдань. Іншим дієвим прийомом може бути «Щоденник саморозвитку», в якому студенти мають відображати поступ у розвитку кожного блоку в запропонованій нами структурі. Такий рефлексійний прийом посилить дієвість діяльно-регуляційного та комунікативного блоків зокрема і всього процесу саморозвитку загалом.

Загалом у виконанні студентами завдань для самостійної роботи в ході реалізації змісту програми самостійної навчальної діяльності потрібно наголошувати на суб'єктному, активному ставленні до виконуваної діяльності, активізації розуміння сутності віртуального полісуб'єктного навчального середовища, що посилює дію як зовнішніх, так і внутрішніх чинників, які можуть сприяти адекватному саморозвитку, а отже й успішності майбутньої професійної діяльності в полісуб'єктному навчальному середовищі, яке постійно змінюється й оновлюється. Саме тому майбутній педагог має працювати на випередження, якому, вважаємо, сприятиме постійний саморозвиток. Перспективу подальших досліджень вбачаємо у вивченні специфіки синергетичних процесів, що відбуваються в полісуб'єктному навчальному середовищі, та чинників, що зумовляють динаміку й тенденції цих процесів.

Література:

1. Абульханова-Славская К. А. Идеальность и реальность субъекта / К. А. Абульханова-Славская // Субъект и личность в психологии саморегуляции. – Ставрополь, 2007. – С. 38-41.

2. Анциферова Л. И. Личность и деятельность / Л. И. Анциферова // Проблемы личности: материалы симпозиума. – М. : Изд-во Ин-та философии : Саранск, 2004. – С. 48-54.
3. Бех І. Д. «Я» як джерело духовного саморозвитку особистості / І. Д. Бех // Педагогіка і психологія. – 2011. – № 3 (72). – С. 5-16.
4. Блинова В. Л. Психологические основы самопознания и саморазвития: учебно-методическое пособие / В. Л. Блинова, Ю. Л. Блинова. – Казань : ТГГПУ, 2009. – 222 с.
5. Леонтьев Д. А. Психология смысла: природа, строение и динамика смысловой реальности / Леонтьев Д. А. – 3-е изд., доп. – М. : Смысл, 2007. – 511 с.
6. Співаковська Є. О. Самоосвітня компетентність майбутнього вчителя як педагогічна категорія / Є. О. Співаковська // Імідж сучасного педагога / ред. кол. Гриньова М. В., Єльнікова Г. В. та ін. – 2011. – № 2 (111). – С. 40-42.
7. Frankl V. E. Man's search for meaning: an introduction to logotherapy / Viktor E. Frankl. – Boston: Beacon Press, 1992. – 155 p.
8. Maslow A. H. Toward a Psychology of Being / A. H. Maslow. – Alam Gullette, University of Tennessee-Knoxville, 1979. – 320 p.
9. Mehrabian A. Silent Messages: Implicit Communication of Emotions and Attitudes. – 2nd edition / A. Mehrabian. – Belmont, CA: Wadsworth, 1981. – 192 p.

Співаковская Е. А.

МЕТОДИЧЕСКИЕ РЕКОМЕНДАЦИИ К РЕАЛИЗАЦИИ ПРОГРАММЫ САМОРАЗВИТИЯ В ПРОЦЕССЕ ПОДГОТОВКИ БУДУЩЕГО УЧИТЕЛЯ К ПРОФЕССИОНАЛЬНОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ В ПОЛИСУБЪЕКТНОЙ УЧЕБНОЙ СРЕДЕ

В статье представлена характеристика программы саморазвития, которая определена как один из факторов обеспечения эффективности реализации педагогической системы подготовки будущего учителя к профессиональной деятельности в виртуализированной полисубъектной учебной среде. Автор подает формулировку методических рекомендаций для эффективного выполнения предложенной программы саморазвития в процессе реализации разработанной педагогической системы, сущность которых состоит в том, что акцент ставится на субъектном, активном отношении студентов к исполняемой деятельности, активизации понимания сущности виртуальной полисубъектной учебной среды, что в свою очередь усиливает действие внешних и внутренних факторов для обеспечения опережающего характера процесса саморазвития.

Ключевые слова: виртуальная полисубъектная учебная среда, программа саморазвития, учитель-гуманитарий, полисубъектное взаимодействие, активное обучение, субъектность личности.

Spivakovska Ye. O.

METHODICAL RECOMMENDATIONS FOR THE REALIZATION OF SELF-DEVELOPMENT PROGRAMME IN THE PROCESS OF FUTURE TEACHER PREPARATION FOR THE PROFESSIONAL ACTIVITY IN MULTISUBJECT LEARNING ENVIRONMENT

The self-development program has been characterized in the article. It has been single out as one of the defining issues which can guarantee the effective realization of the pedagogical system created to prepare future teacher for the professional activity in virtualized multisubject learning (educational) environment. The author formulates appropriate methodical recommendations as to efficient completion of the suggested self-development program in the process of realization of the created pedagogical system. Such recommendations imply the main emphasis to be put on the subject-based, active student's attitude to the performed activity, at the same time activizing the comprehension of the essence of the virtual multisubject learning environment, which, in its turn, reinforces the influence of both external and internal factors which may promote the appropriate self-development and eliminate the affect of definite obstacles on the way to effective future professional activity of a teacher in the ever-changing virtual multisubject learning (educational) environment. Therefore, every future teacher should non-stop focus on being ahead of the current conditions and requirements of his/ her professional activity. This can be reached by constant self-development process. The author also defines the synergetic processes as the key issue to be investigated further in promoting self-development of future teachers in attempt to enhance their professional activity.

Keywords: virtual multisubject learning environment, self-development program, the teacher of Humanities, multisubject interaction, active learning, personality subjectivity.